

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Martina Kaňáková

**United Fruit Company:
Americký imperialismus ve Střední Americe a jeho reflexe
v dílech latinskoamerických autorů**

United Fruit Company:
American imperialism in Central America and its Reflection in the
Works of Latin American Writers

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 31. 7. 2014

Podpis

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce Doc. Mgr. Markétě Křížové, Ph.D. za cenné připomínky a rady, které mi velmi pomohly během jejího zpracování.

Obsah

Úvod.....	7
1. Latinská Amerika předmětem vlivu světových velmocí	8
2. Nástup expanzivní politiky Spojených států amerických	11
3. Americký hospodářský imperialismus ve Střední Americe	13
4. United Fruit Company.....	14
4.1. Banánové republiky	17
5. Literární vlna kolem United Fruit Company	18
5.1. Hlavní představitelé banánové literatury	19
5.1.1. Inspirace banánové společnosti v dílech středoamerických spisovatelů	22
5.1.2. Marquézův odkaz.....	23
6. Vliv politického života na tvorbu Carlose Luise Fallase	24
6.1. Tématika United Fruit Co. v díle „ <i>Mamita Yunai</i> “	26
6.2. Ve stínu banánu.....	27
7. Literární tvorba Miguela Ángela Asturiase.....	32
7.1. Demonstrace politické síly UFC v díle „ <i>Week-end en Guatemala</i> “	33
7.2. Víkend v Asturiasově pojetí.....	34
8. Odkaz United Fruit Co. v díle " <i>Canto General</i> ".....	41
Závěr.	45
Resumé	46
Resumen	47
Seznam použité literatury.....	48

Abstrakt

Bakalářská práce se soustředí na problematiku hospodářské expanze severoamerických společností (ztělesněných United Fruit Company a jejím působením ve Střední Americe) ve 20. století, především pak z hlediska historicko politického a na reflexi tohoto severoamerického expansionismu v dílech latinskoamerických intelektuálů. V prvních kapitolách nastíní historický kontext analyzovaných událostí, dále pak lehce načrtne dějiny působení United Fruit Company; v dalších kapitolách se pak zaměří na konkrétní případy odrazu tohoto historického fenoménu v literatuře, vyšší pozornost věnuje literárním dílům *Mamita Yunai* od Carlose Luise Fallase, *Víkend v Guatemale* spisovatele Miguela Ángela Asturiase a básnické skladbě „*Canto General*“ Pabla Nerudy.

Klíčová slova : imperialismus, Střední Amerika, United Fruit Company, neokolonialismus, banánové republiky, Severoamerické společnosti, Pablo Neruda

Abstract

This bachelor thesis focuses on the issue of expansion of North American companies (embodied by United Fruit Company and its effect in Central America) in the 20th century, especially in terms of historical and political reflections on the North American expansionism in the works of Latin American intellectuals. The first chapters outline the historical context of the events analyzed, then lightly sketch the history of effect of United Fruit Company; In the following chapters the focus will be on specific cases that reflect this historical phenomenon in literature, and more attention is paid to the literary works „*Mamita Yunai*“ by Carlos Luis Fallas, „*Weekend in Guatemala*“ by Miguel Ángel Asturias and the lyric-epic composition "*Canto General*" by Pablo Neruda.

Key words : imperialism, Central America, United Fruit Company, neocolonialism, banana republics, North American companies, Pablo Neruda

ÚVOD

Prostřednictvím své závěrečné práce shrnující tříleté studium na Filozofické fakultě bych ráda upozornila na téma, které není v českém prostředí natolik známé, a tím je problematika působnosti severoamerické společnosti United Fruit Company v zemích Střední Ameriky. S podobným cílem tvořily svá literární díla hispanoameričtí spisovatelé, kteří měli k tomuto tématu velmi blízko a ještě podrobněji se jím mohli ve svých románech zabývat ti, kteří si okusili prostředí banánových plantáží.

United Fruit Company představovala ve své době jednu z největších nadnárodních společností a patřila mezi nejvlivnější společnosti na světě. Byla symbolem amerického “neokolonialismu“. Svě kolonie pojmenovala “banánovými republikami“, a přetvořila si je k obrazu svému. S ohledem na její územní rozpínavost se jí přezdívalo “El Pulpo“ – “Chobotnice“. Pro některé představovala United Fruit Company jediný zdroj moci ve státě, pro jiné byla zdrojem obživy, někteří ji obětovali sny, jiní pro ni položili životy v bažinatých oblastech banánových plantáží. Co víme s určitostí je, že banánová společnost nekontrolovala pouze obchod s exotickým ovocem, ale disponovala i obrovským politickým vlivem.

Činnost United Fruit Company měla obrovský socio-kulturní dopad na středoamerickou společnost. Dokazuje to velké množství literárních děl významných spisovatelů hispanoamerické prózy a poezie. Pro účel mé práce jsem vybrala tři díla, která jsou svým pojetím z hlediska formy literárního zpracování velmi odlišná, přesto sdílí společné téma. Pablo Neruda se ve své epicko-lyrické skladbě „*Canto General*“ kriticky vyjádřuje na adresu banánové společnosti prostřednictvím básně „*United Fruit Co.*“ Carlos Luis Fallas nám naskytne pohled do prostředí banánových plantáží a Asturiasovy povídky ukážou, kam až může zajít společnost za účelem ochrany zájmů investorů.

Cíl mé práce je prostý. Seznámit českou veřejnost s problematikou banánové společnosti, a prostřednictvím rozboru vybraných literárních děl nabídnout kritický pohled na činnost United Fruit Company v Latinské Americe.

1. Latinská Amerika jako předmět vlivu světových velmocí

Války za nezávislost Latinské Ameriky probíhající v letech 1810 – 1826, se pro latinskoamerické národy staly určitou nadějí na možnost vzniku ekonomicky a politicky nezávislých státních útvarů. Výsledkem revolučních bojů byl vznik relativně suverénních států. V rámci regionu Střední Ameriky došlo k vytvoření federativního státu Mexiko, od něhož se následně oddělily Spojené středoamerické provincie zahrnující území dnešní Nicaragui, El Salvadoru, Guatemaly, Hondurasu a Costa Ricy.¹

Politické rozpory a nejednotnost zemí zapříčinily rozpad federace a následné utvoření samostatných států, v podobě kterou známe dnes. Nově vzniklé státy se však potýkaly se dvěma hlavními problémy, které se staly stěžejními pro následující období. V první řadě byly země Latinské Ameriky hospodářsky velmi zaostalé, což jim znemožňovalo dosažení úplné ekonomické nezávislosti a možnosti odpoutat se od přílivu cizích investic. Ve druhé řadě pak neexistence střední třídy obyvatelstva, jež v tomto případě nahradila nepočetná a politicky nezralá oligarchie. Zejména v oblasti hospodářské zaujala místní oligarchie vůdčí postavení. Vlastnictví půdy připadalo z drtivé většiny k majetku tzv latifundistů, čímž nižší třída ztratila možnost sociálního a finančního růstu. Dále pak v důsledku trvalých bojů došlo v mnoha zemích k rozpočtovým krizím. K čemuž přispěla i finanční neschopnost většiny obyvatelstva odvádět státu daně určené k znovuoobnově ekonomiky.

Zmíněné nedostatky se staly pro země latinskoamerického regionu, zvláště pak pro země Střední Ameriky zásadními z hlediska soběstačnosti státu. Tím otevřely cestu k dalšímu rozšíření vlivu zahraničních mocností, pro něž znamenalo možnost rozšíření svých odbytišť, navýšení exportu surovin a zejména nové investiční příležitosti. Již v průběhu 19.století byla Střední Amerika dějištěm ostrého střetávání zájmů Velké Británie a Spojených států, ale taktéž i Německa a Francie.²

¹ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981

² LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička - Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011.

2. Nástup Spojených států amerických

*„Je to kreolský advokát
zahraniční obchodní společnosti.
to je on, který ukovává
pouta otroství ve své vlasti,
opovržlivě se tady prochází
s kastou z obchodních ředitelů
a dívá se s nadřazeným pohledem
na naše potrhané prapory.“³*

Úspěšná expanzivní politika zajistila Spojeným státům v polovině 19.století významnou pozici na americkém kontinentě. Po zisku Louisiany, Floridy a Oregonu se USA dostalo do ozbrojeného konfliktu s Mexikem, který vypukl v mexicko-americkou válku⁴. Vítězství severoameričanů znamenalo ztrátu poloviny území tehdejšího Mexika⁵. Spojené státy se tak rozšířily o současné státy Kalifornie, Nevady, Utahu, Nového Mexika, většinu států Arizony a Colorada a části států Texasu, Oklahomy, Kansasu a Wyomingu.

Během 40.let si USA osvojily více než 6 milionů čtverečních kilometrů území⁶. Se ziskem tak velkého území se zrodila další potřeba rozrůstání. S koncem devatenáctého století získaly Spojené státy americké přímou kontrolu nad ostrovními státy Kubou a Puerto Rikem.

Velkou úlohu v rámci americké zahraniční politiky představovala Monroeova doktrína vyhlášená prezidentem Jamesem Monroem v roce 1823. Hlavní význam dokumentu tkvěl v odmítnutí vměšování evropských mocností do záležitostí amerického kontinentu. Dalšího významu nabyla doktrína s počátkem dvacátého století, kdy Spojené

³ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s.186

⁴ Mexicko-americká válka (1846 – 1848) ozbrojený konflikt mezi Spojenými státy a Mexikem v letech 1846–1848 vyvolaný americkou anexí Těxaské republiky v roce 1845

(Viz OPATRŇÝ, Josef. *Stát osamělé hvězdy a mexicko-americké válka*. Libri. Praha, 2002.)

⁶ LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička - Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s.22

státy v rámci expanzivní politiky potřebovaly diplomaticky ospravedlnit intervence do zemí amerického subkontinentu.⁷ Dokument byl v podstatě jednostranným mocenským záměrem Spojených států amerických. Monroeova doktrína se tak stala stěžejní listinou pro obhájení severoamerických pozic, jak ve Střední Americe, tak i v zemích Karibiku a Jihoamerických států.⁸

Mohutný hospodářský rozvoj Spojených států probíhající na konci 19.století zajistil americkým zahraničním společnostem možnost expandovat do dalších zemí amerického kontinentu. Latinská Amerika byla i nadále v předním zájmu ekonomicko-politického směřování USA. Dokazují to nejen vysoké hodnoty vývozu, ale i velká míra investic. Ve čtyřicátých letech 20.století latinskoamerické země skoupily čtvrtinu amerického exportu a v letech padesátých již byly příjemci třetiny zahraničních investic USA.⁹ Velkým úspěchem americké zahraniční politiky se stalo v roce 1903 udělení koncese na zbudování Panamského průplavu, který měl obrovský význam z hlediska mezinárodního obchodu.

Díky svému dynamickému vývoji kapitalismu a značnému hospodářskému růstu začaly Spojené státy pomalu zastírat dominantní postavení Velké Británie, která latinskoamerickému regionu dominovala po řadu desetiletí. Značné omezení evropského dovozu, zvláště pak britského zboží a kapitálu za první světové války, umožnilo USA významně posílit své pozice v latinskoamerických zemích.¹⁰

Důležitým mezníkem ve vývoji anglo-amerických mocenských rozporů se stala světová hospodářská krize probíhající v letech 1929-33. Americké kapitálové investice a obchod ve zmíněném období předstihly nejen Velkou Británii, ale i jiné konkurenty na kontinentě. Tím se potvrdila jasná převaha Spojených států amerických¹¹. Druhá světová

⁷ OLDEN, Herman. *USA ovládají Latinskou Ameriku*. přel. Miloš Netrval, Státní nakladatelství politické literatury, Praha, 1956. s.5-6

⁸ Tamtéž, s.69

⁹ LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s.36

¹⁰ DANILEVICH - VLADISLAVOVNA, M. *Latinská Amerika*. přel. Václav Kašik. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1965. s.40

¹¹ DANILEVICH - VLADISLAVOVNA, M. *Latinská Amerika*. přel. Václav Kašik. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1965. s.44

válka tuto skutečnost jen utvrdila a USA se stala novou světovou velmocí. Spojené státy tak postupně vytlačovaly své konkurenty a staly se uznávanými správci středoamerických záležitostí.¹²

3. Americký hospodářský imperialismus ve Střední Americe

Jihoamerický region byl tradičně pod vlivem Velké Británie, která si v některých státech udržela výsadní postavení po dobu celého 20.století. Britský kapitál vkládal velké investice do infrastruktury, zejména do stavby železničních sítí. Silné mocenské pozice zastávala Velká Británie v Argentině a Chile, kam směřovalo nejvíce investic na kontinentě. S postupem času se do zemí jihoamerického regionu začal přesouvat i severoamerický kapitál. I přes značnou snahu ze strany Spojených států se však nikdy nepodařilo ovládnout obchod v Jižní Americe tak, jak tomu bylo ve středoamerických zemích. Dokazují to i hodnoty investic směřující na americký kontinent. Jen pro porovnání v roce 1914 směřovalo 78% amerických investic do Střední Ameriky a Karibiku a pouhých 22% do Jižní Ameriky¹³.

Výhoda regionu spočívala nejen ve strategickém významu, ale také v koncentraci zemědělské půdy. Velká většina středoamerických zemí byla založena na agrárním hospodářství. Drtivá většina zemědělských produktů směřovala do Spojených států a Evropy. Tím se staly středoamerické země zcela ekonomicky závislými na cenách světových trhů. Navíc drtivá většina zemědělských pozemků byla v rukou velkostatkářů, církve a především zahraničních společností. Tradiční feudální přežitky v podobě *latifundií*¹⁴ omezovaly individuální držbu půdy a tím přispěly ke stagnaci hospodářského vývoje domácí ekonomiky.

Ekonomická nesoběstačnost zemí znamenala velmi slabé konkurenční postavení vůči zahraničnímu kapitálu. Této skutečnosti využily především severoamerické firmy a lehce si podmanil místní oligarchii, která se stala jejich spojencem nejen v oblasti obchodu ale i politiky.¹⁵ Americký kapitál směřující do středoamerických zemí si tak lehce podřídil tyto státy a přeměnil je ve výrobce zemědělských surovin a spotřebitele zahraničního průmyslového zboží. Tento postup vedl k jednostrannému, monokulturnímu rozvoji zemědělství, kdy výroba dvou, tří a někdy i jediného produktu určovala ekonomiku země

13 LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s.33

14 latifundie = rozsáhlé zemědělské plochy v soukromém vlastnictví

15 KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981. s.28

a strukturu zahraničního obchodu.¹⁶

Již od osmdesátých let 19.století začaly americké společnosti zabývající se produkcí cukru, ovoce a tabáku zakládat pobočky ve Střední Americe a Karibské oblasti. V průběhu 20.století pak zastávaly významnou roli v rámci středoamerického trhu. Největší a nejvýznamnější společností se stala United Fruit Company, známá též jako “banánová společnost“.

¹⁶ DANILEVICH – VLADISLAVOVNA, M. – Kašik, Václav. *Latinská Amerika*. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1965. s.82

4. Zrození United Fruit Company

Symbolem amerického hospodářského a politického vlivu ve Střední Americe byla společnost United Fruit Company, ve své době jedna z nejmocnějších nadnárodních korporací na světě.¹⁷

Původ společnosti sahá až do sedmdesátých let 19.století, kdy kapitán Lorenzo Dow Baker na palubě lodi mířící z Jamajky do Bostonu dovezl na několik trsů banánů. V té době byl ve Spojených státech banán téměř neznámým druhem ovocem, okamžitě si však získal velkou oblibu a stal se dlouhodobě vyhledávaným zbožím. Nečekaně rostoucí výnosy z dovozu banánů zajistily Bakerovi nejen dobré finanční zisky, ale i možnost spolupráce s bostonským obchodníkem Andrewem Prestonem. V roce 1885 založil Baker spolu s Prestonem společnost Boston Fruit Company, která si rychle vybuodovala přední místo mezi americkými ovocnářskými společnostmi té doby. Zvyšující se poptávka po banánech ve Spojených státech donutila společnost k jednání o rozšíření počtu zemí disponující banánovými plantážemi. Doposud Boston Fruit Company vozila do Spojených států banány z Karibských ostrovů.

Potřeba nových producentů je svedla na cestu spolupráce s Minorem Keithem. Tento velmi úspěšný americký podnikatel, vlastníci společnost na přepravu zboží Tropical Trading and Transport Company a další podniky zaměřující se na produkci a dovoz zemědělských výrobků, se řadil mezi nejvlivnější američany ve Střední Americe. Ziskem kontraktu costarické vlády na výstavbu železnice, Keithovy zajistilo výsadní postavení v regionu. K železniční síti náležely i pozemky podél trati, které měly být využity k založení plantáží na pěstování banánů. Boston Fruit Company viděla v možné kooperaci s Keithem obrovský obchodní potenciál. Jejich spojení by znamenalo několikanásobné zvýšení objemu produkce banánů a oběma stranám by zajistilo vysoké finanční zisky. Primární dohody o spolupráci Keitha s Bakerem a Prestonem vedly v roce 1899 ke sloučení společností Colombia Land Company, Snyder Banana Company, Tropical Trading and Transport Company, Boston Fruit Company a k následnému založení největší nadnárodní společnosti své doby - United Fruit Company.

Důležitou roli v historii společnosti sehrála osobnost Sama Zemurraye přezdíváného „Sam the Banana man“. Zemurray založil konkureční ovocnářskou společnost Cuaymel Company, která do třicátých let dominovala banánové produkci v Hondurasu. V roce 1930 prodal veškeré akcie své společnosti, a ty se tak staly majetkem United Fruit Company, kam byl později zvolen do funkce ředitele. Za jeho působnosti ve vedení společnosti se výrazně zvýšily finanční zisky podniku. Banánová společnost tak i nadále představovala monopol na celosvětovou produkci banánů.¹⁸

Společnost vlastnila banánové plantáže na Jamajce, v Dominikánské republice, Nicaragui, Panamě, na Kubě. Největší vliv však představovala v následujících pěti zemích – Guatemale, Hondurasu, Costa Rice, Kolumbii a Ekvádoru. Zde United Fruit Co. představovala víc než společnost orientující se na masovou produkci banánů, byla vlastníkem železniční sítě, nemocnic, bank, dolů, obchodů, škol, přístavů apod.

United Fruit Company byla v důsledku svého obrovského ekonomického a politického vlivu přezdívána „El Pulpo“ – „chobotnice“.¹⁹ Její chapadla se rozprostřela po všech zemích Střední Ameriky – vynecháme-li Mexico, které z hlediska historického, politického a hospodářského vývoje považují za zcela odlišné v porovnání s tradičním pojetím středoamerického státu - zasahovala nejen do politického dění zemí, ale především do osudů lidí žijících v banánových republikách.

4.1. Banánové republiky

*„La Compañía Frutera Inc.
se reservó lo más jugoso,
la costa central de mi tierra,
la dulce cintura de América.
Bautizó de nuevo sus tierras
como "Repúblicas Bananas"²⁰*

*United Fruit Company,
si ponechala nejšťavnatější díl,
centrální pobřeží mé země,
líbezný opasek Ameriky.
Překřtila znovu svá území
na „Banánové republiky“.²¹*

¹⁸ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007.

¹⁹ LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s. 32

²⁰ NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Oceano. México, 1950.

²¹ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Československý spisovatel, Praha, 1978. s. 195

Je zřejmé, že činnost United Fruit Company měla velký dopad na středoamerickou ekonomiku. Největší vývoz banánů na světě tyto země překřtil v takzvané “banánové republiky“. Tímto pejorativním termínem jsou dodnes označovány politicky nestabilní země, jejíž ekonomika je založena na vývozu jedné či dvou zemědělských plodin s nízkou přidanou hodnotou.

Poprvé byl termín “banana republic“ použit v díle Williama Sydneyho Portera „*Cabbages and Kings*“ v roce 1904²². Tento americký spisovatel známý pod pseudonymem O.Henry byl autorem krátkých prozaických útvarů. Za svého pobytu v Hondurasu, kam byl donucen úteči před obviněním ze zpronevěry peněz, sepsal svou první sbírku povídek nazvanou „*Cabbages and Kings*“. Vzhledem k O.Henrymu obvinění bylo velmi nebezpečné psát protiamericky orientovanou literaturu, využíval proto hojně satiry pro kritiku tehdejší doby. Ve svém povídkovém souboru proto O.Henry výrazně využil hry se slovy, která mu dovolila být dosti skrytě popsat sociopolitické poměry v Hondurasu, který spolu s dalšími menšími středoamerickými státy spadl do hlavní sféry vlivu United Fruit Company. Banánovou společnost O.Henry přezdívá Vesubio, a Honduraskou republiku přejmenovává na stát Anchurii. V díle popisuje politické praktiky United Fruit Company, která v případě nepřijatelného rozhodnutí prezidenta státu Anchurie – Hondurasu byla schopna obměny vlády za využití státního převratu. V určité pasáži povídky O.Henry nazývá tuto zemi “banánovou republikou“ – “banana republic“.²³

Název “banánová republika“ nabyl významu až v průběhu třicátých let dvacátého století. Jednak byl v roce 1935 oficiálně zanesen do slovníku „*The Oxford English Dictionary*“, který jej definuje jako malý, politicky nestabilní stát založený na exportním zemědělství ovládaném zahraničním kapitálem²⁴.

Navíc se období třicátých a čtyřicátých let dvacátého století stalo v rámci středoamerického regionu stěžejní pro další směřování. V důsledku události Velké

²² CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007. s.68

²³ Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z: <<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

²⁴ Viz. Oxford Dictionary. [online]. [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/free>>.

hospodářské krize se dostaly středoamerické země, charakteristické závislostí na exportní ekonomice, do velkých finančních problémů. Ke zlepšení situace byly jednotlivé státy nuceny zažádat o finanční půjčky United Fruit Co. Tím si na jednu stranu zaručily udržení ekonomické stability země, na druhou však zvýšily formu závislosti na banánové společnosti. Třicátá léta byla ve Střední Americe charakteristická i řadou politických obměn vlád. Většina nově dosažených politický reprezentací byla řízena ovocnářskou společností s podporou americké vlády. Obrovský vlivu United Fruit Company ve Střední Americe dokazuje i dobový americký tisk, který již běžně používal označení “banana republics“. Výraz “banana republic“ tedy už nepředstavoval jen pouhé pojmenování pro agrární stát založený na masové produkci banánů, ale zároveň představoval oblast krutých válek, mocných diktátorů a americké sféry vlivu.²⁵

Zejména v rámci politické vědy se tento výraz uchytil. Ta jej považuje za typický příklad politicky nestabilního státního aparátu, ve kterém vládne často nelegitimně zvolená politická reprezentace bohaté a korupční vlády.²⁶ “Banánové republiky“ jsou taktéž charakteristické sklonem k častým revolucím a převratům. V některých publikcích se můžeme setkat i s americkým termínem “Banana Land“, užívaným zejména v rámci propagandy United Fruit Company.

²⁵ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007. s.108

5. Literární vlna kolem UFC – literatura bananera

Kolem působnosti společnosti United Fruit Company se zrodila nová skupina literárních děl, mezi které spadají i mezinárodně uznávané prozaická i básnická díla. Oficiálně nebyla tato tvorba uznána jako literární proud, a to i přes velký počet spisovatelů, která se ve svých dílech zabývali problematikou masové produkce banánů a sklídila za tato díla mnohá ocenění.

Literární historie řadí některá díla z této oblasti k literárním směrům hispanoamerické literatury dvacátého století. Značná obliba politických témat, protiamerické postoje a oslavování myšlenek socialismu řadí autory těchto románů k literárnímu proudu takzvaného “realismo social”.²⁷ Srovnávat však latinskoamerické romány socialního realismu s evropskými je nemožné, stejně tak jako je nemožné srovnávat pojetí socialismu v zemích bývalého Sovětského svazu s některými levicově orientovanými latinskoamerickými státy.

Politická tématičnost děl je taktéž příznačná pro “novelas del dictador”. V malé míře jsou řazeny k “realismo mágico”. Pro účely své bakalářské práce využiji termínu „literatura bananera“. Na zmíněný termín jsem narazila v článku Roberta Hirschera publikovaném ve španělském deníku „La Vanguardia“. Autor takto pojmenovává tvorbu latinskoamerických spisovatelů utvořené kolem působnosti společnosti United Fruit Company.²⁸

Existence literárních děl, jejíž ústředním tématem je banánová společnost, jen dokládá jak obrovský socio-historicko-kulturní dopad měla United Fruit Company na Latinskou Ameriku. Proti americkému hospodářskému imperialismu se tak v průběhu dvacátého století zrodil nový námět prohiaspanoamerickou prózu a poezii.

Literární texty řadící se svým obsahem k “literatura bananera“ představuje určitý druh veřejného odporu vůči činnosti amerických zahraničních společností ztělesněné United Fruit Company. Zároveň přináší nový, kritický pohled na několik desítek let

²⁷ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996.

²⁸ HIRSCHER, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

trvající přítomnost banánové společnosti v Latinské Americe.

Literární tvorba zmíněných spisovatelů dokládá na základě vlastní zkušenosti, eventuálně zkušenosti svých krajanů, pravou tvář národů zasažených americkým neokolonialismem. Dlouhá léta byla činnost severoamerických mezinárodních korporací v rámci Latinské Ameriky považovaná z ekonomické stránky věci za velmi přínosnou. K této myšlence napomohla i propropaganda, které věnovala United Fruit Co. zvláštní pozornost. Velké výdaje spojené s propagandistickými metodami posloužily společnosti k přeměnění banánu na produkt moderní doby. Banán se stal symbolem téměř každé moderní americké domácnosti. Reklama ukázala svou velkou moc. Banány chtěl kupovat každý a z United se stal stroj na masovou výrobu „oro verde“²⁹.

V evropském kontextu dějin, zvláště pak v období Studené války se toto exotické ovoce žlutavé barvy stalo symbolem západního světa. Významnost symbolu banánu, jakožto kapitalistického světa, dokazuje vzpomínka na pád Berlínské zdi. Východní němci tehdy skandovaly : „*Hold my hand and take me to Banana Land*“.³⁰ Každý z nás si jistě vybaví význam banánu ve spojitosti s komunistickým režimem. Dlouhé fronty, které musely vyčkávat naše babičky, aby se jim poštěstilo a aspoň jednou domů donesly pověstné banány ze „Západu“. Dnes jsou fronty na exotické ovoce minulostí, přesto by jsme neměli zapomínat na onu symboliku banánu, která měla i další významy, zvláště v dílech latinskoamerických autorů. Pro některé byl nadějí, pro některé představoval obohacení, ale jisté je, že United Fruit Company z něj vytvořila pojem.

5.1 Hlavní představitelé literatury bananera

Mezi spisovatele řadící se svými díly k tvůrčí vlně „banánové literatury“ patřila mnoha významných autorů hispanoamerické prózy i poezie. Jména jako Miguel Ángel Asturias, Carlos Luis Fallas, Emilio Quintana, ale i jeden z nejvýznamějších latinskoamerických spisovatelů dvacátého století kolumbijec Gabriel García Márquez přispěl svým dílem k novému pohledu na několik desítek let trvající činnost banánových

²⁹ oro verde = označení banánu ve spojitosti s United Fruit Company

³⁰ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007. s. 19

společností v Latinské Americe. Problematika masové produkce exotického ovoce nepřilákala jen pozornost literátů pocházejících ze zemí banánových plantáží, ale stala se i inspirací pro tvorbu chilského básníka Pabla Nerudy či uruguayce Galeana.

Zmíněná trojice jmen byla za své literární počínání oceněna Nobelovou cenou. Miguel Ángel Asturias cenu získal v roce 1967 a zařadil se tak po bok básničky Gabriely Mistral. O čtyři roky později jej následoval básník Pablo Neruda. Jako poslední z této trojice literátů přispívající svým dílem ke kritickému pohledu na americký hospodářský imperialismus získal v roce 1982 vůdčí představitel “magického realismu“ spisovatel Gabriel García Márquez.³¹

Pro účely této práce jsem se podrobněji zabývala románem „*Mamita Yunai*“ od Carlose Luise Fallase, povídkovým souborem „*Week-end en Guatemala*“ guatemalského rodáka Miguela Ángela Asturiase a Nerudovou básnickou sbírkou „*Canto General*“. Nicméně považuji za důležité zmínit i jiná díla latinskoamerických spisovatelů, kteří se vyjadřovali prostřednictvím svých textů k problematice americké hospodářské expanze ztělesněné společností United Fruit Company.

5.1.1. Inspirace Banánovou společností v dílech středoamerických spisovatelů

Většina spisovatelů zaobírající se ve svých dílech tematikou banánových společností si zažila atmosféru bažinatých oblastí středoamerického pobřeží. Lépe řečeno jejich osobní zkušenost s praktikami United Fruit Company jim posloužila jako inspirace k sepsání mnoha knižních svazků.

V Hondurasu se k této tvůčce vlně řadil s dílem „*Prisión Verde*“³² spisovatel a novinář Ramón Amaya Amador. Práce na banánových plantážích honduraského pobřeží mu poskytla dostatek inspirace k sepsání románu pojednávajícího o zkušenostech prací dělníků ve službách amerických společností. Novela „*Prisión verde*“ z roku 1945 se oficiálně řadí k takzvanému socialistickému realismu³³. Sám autor chtěl prostřednictvím

³¹ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996.

³² AMADOR, Ramón Amaya. *Prisión Verde*. Editorial Latina, México, 1950.

³³ socialistický realismus = umělecký směr schválený v roce 1932 Ústředním výborem Komunistické strany Sovětského svazu jako oficiální směrnice pro literaturu, výtvarné umění a hudbu.

kritického svědectví o hrůzných podmínkách dělníků banánových plantáží upozornit veřejnost a pokusit se tak přispět ke snahám o zlepšení životních podmínek honduraských pracovníků.³⁴

Honduraská republika se lehce odlišovala od ostatních zemí Střední Ameriky, především tím, že v ní současně působily tři velké banánové společnosti United Fruit Co. a Standard Fruit Co. and Steamship Co a Cuyamel Fruit Company, která poté přešla pod United Fruit Company.³⁵ To vytvořila z Hondurasu nejproduktivnější banánovou republiku středoamerického regionu. Jen v období padesátých a šedesátých let se vyvezlo přibližně 897 000 tun banánu ročně.³⁶

Dlouholeté působení amerických zahraničních společností zařadilo Honduras k jedné z nejhudších zemí středoamerického regionu. Severní pobřeží Honduraského státu bylo ve dvacátých letech přirovnáváno k hlavnímu městu banánového impéria v Karibské oblasti.³⁷ Ve zmíněné době zde United Fruit Company disponovala nejstabilnější pozicí v regionu, což jí zajišťovalo i značný vliv na politické dění v zemi. Tamní vláda vykonávala státní správu vždy v souladu se zájmy banánového monopolu a v menší míře s těžařskými společnostmi. Diktátorské režimy byly ve znamení loutkové politiky ve službách United Fruit Co. Jedním z představitelů těchto kontroverzních vlád byl Tiburcio Carías Andino, prezident Honduraské republiky v průběhu třicátých a poloviny čtyřicátých let. Spisovatel Amador byl v důledku svých vyhraněných politických názorů nucen za režimu Caríase Andina odejít do exilu.³⁸ Pár let poté sepsal zmíněnou novelu „*Prisión verde*“.

V Nicaraguy přispěl k “banánové literatuře“ svým dílem „*Bananas*“³⁹ spisovatel Emilio Quintana. Ve své knize pojednává o naději spatřené mnoha nicaragujskými

³⁴ Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2014-7-18]. Dostupné na: <<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

³⁵ Tamtéž

³⁶ DANILEVICH - VLADISLAVOVNA, M. *Latinská Amerika*. přel. Václav Kašik. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1965.

³⁷ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981. s.56

³⁸ Banana novel: *Prisión Verde (Green Prison) summary*. Born in Honduras [online]. [cit.2014-711]. Dostupné z : < <http://borninhonduras.com/2011/01/banana-novel-prision-verde-green-prison.html>>

³⁹ QUINTANA, Emilio. *Bananos*. Managua: Editorial Nueva Nicaragua, 1962.

migranty v možnosti velkého výdělků na banánových plantážích v nedaleké Costa Rica. Za prací tehdy přicházelo na kostarické plantáže obrovské množství Nicaragujců, přezdívaných „Nikos“. V díle „*Mamita Yunai*“ je Fallas líčí jako pracovitě a vlídné lidi, kteří utíkají ze své rodné země v naději na lepší životní osud v prostředí bažinatých plantáží.⁴⁰

„Pobres hermanos nicas. Vienes cantando, arrullando ilusiones, en busca de libertad y trabajo, a caer nuevamente en las manos del gringo.

Y a llenar con su esfuerzo el bolsillo del rapaz Agente de Policía.

Sudan el suampo, sudan la montaña. Poco a poco sus cuerpos de acero se van convirtiendo en coyundas hasta caer con los huesos clavados en el bananal.“

Huesos de nicas. Huesos de ticos. Huesos de negros. Huesos de hermanos!“⁴¹

„Ubozí bratři Nicaraguji. Přicházejí s písněmi, s ilusemi, hledají sobodu a práci, a znovu se dostanou do rukou gringů. Svou dřinou plní kapsy lačného policejního šéfa. Zalévají se potem v bahně, zalévají se potem v pralese. Jejich ocelová těla se zvolna mění v houžve, až nakonec jejich kosti pohnojí banánové plantáže.

Kosti Nicaragujců. Kosti Costaričanů. Kosti černochů. Kosti bratří.“⁴²

V díle „*Bananas*“ je věnována značná pozornost vylíčení pracovních podmínek dělníků na banánových plantážích. Sám autor byl několik let zaměstnán ve službách americké ovocnářské společnosti v Hondurasu, a některé pasáže jsou tak založené na osobních zkušenostech spisovatele. Quintana byl jako většina kritiků amerických zahraničních korporací součástí levicově strany nicaragujských pracovníků.⁴³ Ústředním tématem života dělníka banánových plantáží se zabývá i novela „*Mamita Yunai*“.

Joaquín Gutiérrez taktěž přispěl svou literární činností ke kritickému pohledu působení severamerických společností ve Střední Americe. Pro costarickou národní

⁴⁰ Arellano, Jorge Eduardo. *Bananos: testimonio de la explotación en las bananeras*. El Nuevo Diario.[online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <<http://www.elnuevodiario.com.ni/opinion/106552>>

⁴¹ FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José,1986. s.171

⁴² FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jaroslav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.145

⁴³ Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z: < <http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

literaturu zaujímá dílo Joaquína Gutierrezé velmi významné místo v prozaické tvorbě této byt' malé, tak politicky nejstabilnější země střeadoamerického regionu. Ke svému dílu přistupuje z jiného úhlu pohledu. Tradičním zpracováním byl doposud příběh centralizovaný na osobu takzvaného „campesina“ – pracovníka United Fruit Company. V Gutierrezově románu nazvaném „*Puerto Limón*“⁴⁴, je hlavní postavou menší zemědělský pěstitel ztělesňující střeadoamerickou buržoazii.⁴⁵

Román „*Puerto Limón*“ z roku 1950 je pokládán za nejzdařilejší knihu Gutierrezovy literární tvorby, a to jak po stránce struktury díla, tak po stránce psychologické zpracovanosti jednotlivých postav a použitím hovorového jazyka tehdejší doby. Velmi oceňovaná je taktěž za vyvolání jakési tajemné a fádni atmosféry banánových plantáží, o které se opírá i příběh hlavní postavy mladého buržoaza Silvana.⁴⁶

5.1.2. Marquézův odkaz

Gabriel García Marquéz je se svým originálním pojetím literárního díla právem považován za velmi výraznou osobnost světové prózy. I přesto, že jeho díla jsou tradičně řazena k magickému realismu, nalezneme v některých z nich téma banánové společnosti. Byt' pojednávají o činnosti banánové společnosti v Kolumbii, je dle mého názoru podstatné zmínit skutečnost, že i Marquéz patřil mezi velké kritiky činnosti United Fruit Company. Jeden z prvních Marquezových románů kratšího obsahu „*La hojarasca*“ (v českém překladu vyšlo pod názvem „*Všechna špína světa*“)⁴⁷ tomuto tématu věnuje velkou pozornost. Poprvé se zde setkáváme s Macondem, mytologickou vesnicí později proslavenou díky románu „*Cien años de Soledad*“⁴⁸. Macondo je v díle „*La hojarasca*“ vylíčen jako místo zničené vpádem banánové společnosti. Činnost United Fruit Company je zde charakterizovaná jako příčina rozpadu tradičního řádu, ke kterému dochází při konfrontaci se světem obchodu.⁴⁹

⁴⁴ GUTIERRÉZ, Joaquín. *Puerto Limón*. Costa Rica: Editorial Legado, 2011

⁴⁵ Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z: <<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

⁴⁶ Menton, Seymour. *Las dos ediciones de Puerto Limón*. University of California, Irvin. Revista-Iberoamericana [online]. Dostupné z: <<http://revistaiberoamericana.pitt.edu/ojs/index.php/Iberoamericana/article/viewFile/4325/4493>>

⁴⁷ Silný, Jiří. *Banány a republiky*. Denik Referendum [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/5036-banany-a-republiky>>.

⁴⁸ MARQUÉZ, Gabriel García. *Cien años de soledad*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 1967.

⁴⁹ Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18].

Vyprávění rodinné ságy Buendiů v zasazené do prostředí kolumbijské přírodní scenérie je dodnes považováno za jedno z nejvýznamnějších děl hispanoamerické prózy. Ústředním motivem románu „*Cien años de Soledad*“ je samota, jak už napovídá samotný název. Některé literární zdroje však uvádějí jako ústřední motiv novely boj proti zapomnění. Oním zapomněním je míněna údalost masakru z 6.prosince 1928, který měla na svědomí United Fruit Company. V tento den kolumbijská armáda násilně potlačila stávkou kolumbijských dělníků z banánových plantáží. Násilné ukončení stávky tehdy nařídilo ústřední vedení United Fruit Company. V románu „*Cien años de Soledad*“ je masakr v Cienáge vykreslen jako opakující se vzpomínka na vlak s dvěma sty vagóny, který odváží mrtvé k moři a skrze kterou si tak rodina Buendiů připomíná tuto nešťastnou chvíli v dějinách Kolumbie.⁵⁰

Období dvacátých a třicátých let minulého století bylo charakteristické sociálními nepokoji, zejména pak stávkami pracujících. Důvodem pro stále častější protesty zaměstnanců United Fruit Company se staly velmi špatné pracovní podmínky, zejména nízké platové ohodnocení.⁵¹ Banánový masakr se řadí mezi nejnásilnější a největší stávky v historii společnosti. I z tohoto důvodu je dle mého názoru nezbytné tuto nešťastnou údalost zmínit, jelikož nám dokládá kam až jsou ochotni lidé zajít, aby ubránili finanční zájmy „Společnosti“. Vojenský zásah proti demonstrujícím dělníkům stál mnoho lidských životů. Dodnes není znám přesný počet obětí, ale odhaduje se i na několik tisíc. I z toho důvodu věnoval Marquéz tomuto tématu dostatečný prostor ve svých dílech.

Dostupné z: < <http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

⁵⁰ Silný, Jiří. *Banány a republiky*. Deník Referendum [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/5036-banany-a-republiky>>.

⁵¹ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007.

6. Vliv politického života na literární tvorbu Carlose Luise Fallase

Tvorba costarického rodáka Carla Luise Fallase Sibajita, přezdíváného “Calufa”⁵², se vymyká dílu Nerudy i Asturiase svou mírou autobiografičností. Jako jediný z této trojice spisovatelů měl osobní zkušenost s prací ve službách společnosti United Fruit Co. Ve Fallasově tvorbě je viditelný vliv komunistických myšlenek. Spisovatelovy sympatie ke Komunistickému manifestu plynuly jednak ze spisovatelova sociálního původu – pocházel z velmi chudé vesnické rodiny – a jednak ze zkušenosti s americkým “neokolonialismem”, jak bývá někdy připodobňována činnost United Fruit Company v Latinské Americe. Dílo „*Mamita Yunai*“ je v podstatě jakýmsi shrnutím jeho zkušeností a zážitků z prostředí kostarických banánových plantáží.⁵³

Studium marxismo-leninismu přivedlo Fallase k zájmu o účast v aktivní politice země. Již jako velmi mladý hoch se stal členem okresního výboru komunistické strany v Alajuele, která byla rovněž první komunistickou buňkou v Costa Rice. Ve třicátých letech zorganizoval několik manifestací nezaměstnaných, za které byl odsouzen k vyhnanství v Limónu, odlehlém městě atlantické oblasti, kam je mimo jiné zasazen děj románu „*Mamita Yunai*“.⁵⁴

Vyvrcholením Fallasových snah o zlepšení pracovních podmínek dělníků společnosti bylo zorganizování velké banánové stávkové v roce 1934. Měsíc a půl trvajícího stávkového hnutí se tehdy zúčastnilo na 15 000 pracujících a zařadilo se tak k významným projevům odporu vůči činnosti společnosti United Fruit Co. I přes mnohá zatčení ze strany tehdejší vlády zůstal v politice aktivně činným. V polovině čtyřicátých let byl za své snahy odměněn ziskem poslaneckého mandátu za stranu *Partido Comunista Costarricense*, kde hájil zájmy pracujících na banánových plantážích u Tichého oceánu. V té době byla právě tato oblast, hlavním působištěm United Fruit Company. V průběhu Fallasova volebního

⁵² HERRSCHER, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. [cit.2012-7-18]. Dostupné z:<<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literaturabananera.html>>. [http://es.wikipedia.org/wiki/Puerto_Lim%C3%B3n_\(Novela\)](http://es.wikipedia.org/wiki/Puerto_Lim%C3%B3n_(Novela))

⁵³ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jarolav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.174

⁵⁴ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jarolav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.173

období se podařilo Komunistické straně prosadit mnoho převratných právních úprav zákoníku práce. Byla například uzákoněna daň z neobdělávané půdy, nárok na placenou dovolenou a zejména uzákonění práva na stávku a práva svobodně se sdružovat ve formě odborových organizací, pracujících spolků apod.⁵⁵

Fallas byl za svou dlouholetou činnost v komunistické straně *Partido Comunista Costarricense* několikrát vězněn a poté dokonce odsouzen na pět let. Tehdejší vládní junta v čele s Figuerosem, loutkou americké zahraniční politiky a obhájcem zájmů banánové společnosti, byla na základě mohutných občanských protestů nucena propustit většinu politických vězňů, včetně Fallase. I přes mnohá vyhrožování a snahy o Fallasův odchod ze země, spisovatel setrval v Costa Rice a stal se tak hrdinou costarického reformního boje.

Fallas se věnoval především tvorbě románové, známé jsou i některé jeho kratší novely. Velká většina jeho románů byla vydána ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století. Mezi vůbec nejznámější díla patří novely „*Mamita Yunai*“, „*Mi Madrina*“, román autobiografického charakteru „*Marcos Ramirez*“, za který byl spisovatel oceněn „El Premio Iberoamericana de Novela“.

Styl Fallasova vyprávění je charakteristický absencí složitějších narativních struktur, autor se zaměřuje na psychologickou stránku postav. Určité pasáže v románu „*Mamita Yunai*“ ve čtenáři probouzejí dojmy určité beznaděje.

Román „*Mamita Yunai*“ byl poprvé publikován v komunistickém týdeníku „*Trabajo*“, poté se již nedočkal dalšího vydání. Až ve spojitosti s osobou Pabla Nerudy se románu dostalo patřičného uznání. Neruda ji zmínil ve svém básnickém díle „*Canto General*“. Věnuje v ní báseň „*La tierra se llama Juan: Calero, trabajador del banano*“ jednomu z protagonistů románu „*Mamita Yunai*“, dělníkovi na banánových plantážích Calerovi.

„*No te conozco.*“

En las páginas de Fallas leí tu vida,

⁵⁵ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jaroslav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.174

*gigante oscuro, niño golpeado, harapiento y errante.
De aquellas páginas vuelan tu risa y las canciones,
entre los bananeros, en el barro sombrío, la lluvia y el sudor.
Qué vida la de los nuestros, qué alegrías segadas,
qué fuerzas destruidas por la comida innoble,
qué cantos derribados por la vivienda rota,
qué poderes del hombre deshechos por el hombre!*⁵⁶

*„Vůbec tě neznám: Dočetl jsem se o tvém životě na stránkách Fallasových,
temný obře, dítě v hadrech, věčně tlučené a bloudící.
Ze stránek toho román vylétá tvůj úsměv a tvé písničky
mezi dělníky na banánových plantážích, v chmurném blátě, dešti a potu.
Jaký život to vedeme, kolik pokosených radostí,
kolik sil zmařených mizernou stravou,
kolik písniček rozdrcených rozpadlým příbytkem,
kolik schopností člověka zničeným člověkem!*⁵⁷

Díky této básni se román „*Mamita Yunai*“ proslavil po celém světě a Carlose Luise Fallase proměnil v jednoho z významných tvůrců hispanoamerické literatury dvacátého století.

6.1. Tématika United Fruit Company v díle „*Mamita Yunai*“

Samotný obsah románu je založen na osobních zkušenostech autora s prací na banánových plantážích v oblasti Limónu. Z tohoto důvodu je literární histografií někdy považován za autobiografický román s prvky sociálního románu – „*novela social costarricense*“.⁵⁸ Titul knihy „*Mamita Yunai*“ je v tomto případě pojatý jako určitá metafora vztahující se k charakteristice společnosti United Fruit Company. V některých publikacích se můžeme setkat i s označím „*Madrecita Yunai*“. Fallas tím chtěl banánovou společnost připodobnit k mamince, ale v ironickém slova smyslu. Tradiční význam matky je v tomto podání nemyslitelný. Maminka ve spojení s United Fruit

⁵⁶ NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Océano. México, 1950.

⁵⁷ NERUDA, Pablo. Veliký zpěv. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978. s.273

⁵⁸ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996.

Company má zcela opačný význam. Zde vystupuje jako maminka všech středoamerických dělníků banánové plantáže, kteří za její blaho pokládají životy. O své děti nepečuje s láskou, nýbrž je využívá a živí se jejich pracovitostí.

Původ označení banánové společnosti United Fruit Co. „*La Yunai*“ vychází z hovorové španělštiny. S oblíbeností bylo užíváno i označení „*La Compañía*“. Spojitost s původem výrazu můžeme hledat i v oblíbeném označení američanů „*yanqui*“.⁵⁹

Novela je rozdělena do dvou částí. Ústředním protagonistou a zároveň vypravěčem románu je José Francisco Sibaja, přezdíváný Sibajito. Příjmení hlavní postavy je totožné s příjmením autora. Tím chtěl nejspíše Fallas čtenáře upozornit na podobnost příběhu Sibajita se svým skutečným životem.

První část knihy nazvaná „*Politiquería en el Tisingal de la leyenda*“ popisuje volební praktiky v Talamance, pověstném kraji indiánů. Postava Sibajita v této kapitole vystupuje v roli kotrolora nadcházejících voleb. Ústředním tématem je zde určitá bezradnost hlavního hrdiny vůči zamezení volebním podvodům, které byly v této době na denním pořádku. Fallas věnuje značný prostor popisu indiánského života. Chudoba, bezmocnost, naivita domorodého obyvatelstva a neschopnost inkorporace do moderní společnosti, jejíž hodnoty sestávají pouze na materiálním a mocenském požitku, se stávají stěžejními tématy první části knihy.

6.2. Ve stínu banánu

Z hlediska této práce je však podstatnější druhá část románu pojmenovaná „*A la sombra del banano*“, která pojednává o práci na banánových plantážích. Příběh druhé části volně navazuje na předchozí vyprávění. Přibližuje nám prostřednictvím příběhu dvou nerozlučných přátel, život námezdních dělníků, kteří vidí možnost obohacení v bažinatých oblastech Atlantského pobřeží.

Popisy dnů trávených v odlehlých částech středoamerických pralesů jsou Fallasem vykresleny jako denní rutina, která po hodinách úmorné práce končí večerním tlacháním

⁵⁹ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007.

peonů⁶⁰ o snových plánech na lepší budoucnost.

Autor prostřednictvím rutinního života pracovníků banánové společnosti, líčí těžké pracovní podmínky. Sibajitovo vyprávění nás přivádí do oblasti Linie, odlehlé pralesnaté oblasti costarického pobřeží (odtud označení dělníků jako *linieros*⁶¹). Sibajito i jeho přátelům je přidělena práce v pralese. Ta patřila k vůbec nejnáročnější a nejriskantnějším pracím u United Fruit Co., a to zejména z hlediska možného nebezpečí v podobě hadího uštknutí obávané *barba amarilla*⁶², kterou Fallas velmi často zmiňuje v průběhu Sibajitova vyprávění.

Jelikož práce ve službách banánové společnosti byla vykonávána v odlehlých pralesnatých oblastech, musela společnost v těchto místech investovat do vybudování obytných zón. Strava dělníků Společnosti sestávala povětšinou z místních plodin, často se proto servírovaly pokrmy z banánů. Většina dělníků byla proto nucena si za svou mizivou výplatu nakupovat zásoby potravin. Pro tento účel jim sloužily obchody United Fruit Co., zřízené v okolí obytných zón dělníků. Cena zboží byla samozřejmě daleko vyšší, než v klasických obchodech. Tím si Společnost utržila další peníze z už tak velmi nízkých platů dělníků⁶³ Práce v rámci společnosti United Fruit Company dávala možnost výdělku mnoha středoameričanům. Většina z nich neměla možnosti jiného výběru, společnost tehdy vlastnila nejen většinu půdy ale pod její správu spadaly i železnice, přístavy, dopravní komunikace, přístavy, nemocnice a další. Zaměstnání v rámci banánové společnosti sestávalo z práce na banánové plantáži, stavby železnice až po kladení mostů.⁶⁴

„Otras veces era tendiendo línea, manejando las pesadas rajas llenas de aceradas astillas que desgarraban el cuello, los hombros y las manos, y volando mazo con la nariz casi pegada a los rieles de la línea. Otras, derribando montaña para abrir la trocha, o con el machete, limpiando los criques para tender puentes“.

⁶⁰ peón = domorodý zemědělský dělník na území Střední a Jižní Ameriky

⁶² CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007. s.103

⁶³ Tamtéž, s.77

⁶⁴ Tamtéž, s.78

„Jindy jsme stavěli trať, Nosili jsme těžké kolejnice s ostrými břity které nám rozdíraly šíji, ramena i ruce, a ohnutí téměř až k pražcům, bušili jsme podbijáky. Také jsme mýtili prales, proráželi průsek nebo jsme machetou čistili drenážní příkopy, přes které jsme kladli mosty.“

Složení práce v rámci společnosti United Fruit Company bylo rozděleno od nejvyšších manažerských pozic po práci námezdních dělníků v pralese, kterou z velké části zastávala středoamerická chudina. Vyšší funkce v rámci správy společnosti zastávaly výhradně severoameričtí obyvatelé pocházející z nejlepších univerzit ve Spojených státech. Příležitost zisku pracovního místa ve UFC byla pro mladé americké vysokoškoláky velmi dobrou příležitostí pracovního růstu.⁶⁵ Na nižší manažerské funkce si společnost vybírala výhradně představitele bílé rasy, nejspíše obyvatelé bývalého otrakářského Jihu. Častokrát jimi byli italští imigranti. Tak tomu bylo i v případě postavy správce banánové plantáže Bertolazziho, s kterým se setkáváme na počátku Sibajitova vyprávění. Bertolazzi disponoval mnohými pravomocmi a ve většině případů si mohl diktovat pracovní podmínky dělníků bez předchozího souhlasu „Společnosti“. Přímé napojení na místní policejní složku a časté nekalé praktiky, z kterých šla vždy část zisku zástupcům veřejného pořádku, mu pak zajišťovala právní nedotknutelnost.

„Urgía el trabajo, el títile Bertolazzi, un ingeniero al servicio de la Compañía, corría en su mula para arriba y para abajo vigilando los trabajos, dando instrucciones a los contratistas, sacando medidas y carajeando de paso a todo el mundo, blancos y negros, en inglés, italiano y español.“⁶⁶

„Bylo to spěšná práce a Talián Bertlazzi, inženýr Společnosti, jezdil na svém mezku sem a tam, dohlížel na práci, dával pokyny parťákům, vyměřoval a při tom všechny – bělochy i černochoy – proklínal anglicky, italsky a španělsky.“⁶⁷

Postava Bertolazziho je z pohledu hlavního hrdiny Sibajita vnímaná jako osoba podvodníka obírající o peníze své dělníky. Byť Bertolazzi vykonával práci místního

⁶⁵ CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007. s.78

⁶⁶ FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José, 1986. s.99

⁶⁷ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jaroslav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.99

správce jeho pravomoce byly takřka neomezené. Rozhodoval i o okamžitém zrušení pracovní smlouvy se Společností, což mu zlehčovalo pozici v případě možného využívání práce dělníků, popřípadě snižování jejich platů ve prospěch vlastní kapsy.

Ústředním motivem románu, respektive jeho druhé části „*A la sombra del banano*“ je iluze, planá naděje všech peónů pracujících ve službách United Fruit Co., kteří v práci na banánových plantážích spatřovali možnost velkého výtěžku. Iluze o lepším životě, bez útrap chudoby provázající většinu národů zemí Střední Ameriky. Veškeré naděje se však rozplynou v momentě, když pochopí, že Společnost nemá v úmyslu je obohatit ale pouze využít ve prospěch většího zisku padajícího do kapes amerických podnikatelů.

„Ilusiones de todos los que entran a la Yona Bananera en busca de fortuna y que se van piensan en nada. Sudan y tragan quinina. Y se emborrachan con el ron grosero que quema la garganta y destruye el organismo. Hay que embrutecerse para olvidar el horror en que se vive y en el que se tienen que morir!“⁶⁸

„Byly to iluze všech, kdo přicházejí hledat štěstí do banánové oblasti, iluze, které se v zárách nechávají na plantážích „United“. Staří linieros už nesní o ničem, nemyslí na nic. Potí se a polykají chinin. A opíjejí se sprostým rumem, který spaluje hrdlo a ničí organismus. Člověk musí otupět, aby zapomněl na hrůzu, v níž žije a v níž musí zemřít!“⁶⁹

Beznaděj se v průběhu vyprávění hlavního hrdiny střídá s momenty naděje. Zdá se jakoby tím autor vykresloval určitou metaforu na dvojí svět, který přináší život peóna: svět skutečný, který postrádá sounáležitosti, citu, spravedlnosti a svět iluze, v němž se sny stávají v myšlenkách protagonistů věčnými.

Hlavní postavy druhé části románu tvoří dva nerozluční přátelé Sibajito a Herminio. Oba pochopí, že ve světě iluzí nelze žít do nekonečna a je třeba osud změnit, postavit se zájmům „Společnosti“. Sibajito volí cestu politického vzdoru po vzoru myšlenek Komunistického manifestu. Herminiovi nebylo přízní osudu dovoleno vybrat si svou cestu. Stane se obětí nepravého zločinu ze kterého jej obviní banánová společnost, a

⁶⁸ FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José, 1986. s.136

⁶⁹ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jaroslav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.114

to mu vezme veškorou naději na lepší život. Jeho naděje zemřou spolu s nadějemi dalších *linieros* přicházejících se svými sny do zeleného bahna atlantské oblasti.

„Con el alma amargada y huendo del mundo, volvió al suampo verdoso de la Zona Atlántica. Me habló de su angustia al encontrarse solo, sin sus amigos de antes y con las ilusiones muertas. Rodó de trabajo en trabajo, sudó por toda la inmensa extensión y arrastró su angustia por todos los rincones.“⁷⁰

„Proto se vrátil se zahořklou myslí do zeleného bahna atlantické oblasti, uprchl před světem. Vyprávěl mi o své úzkosti, když se zde najednou octl sám, bez dřívějších přátel a s mrtvými nadějemi. Šel z práce do práce, svým potem z kropil celou tu nesmírnou oblast a vlekl svou tíseň po všech koutech.“⁷¹

Přínos románu „*Mamita Yunai*“ byl především v zachycení vnitřního pocitu dělníků banánové plantáže, jeho snů, nadějí i přání. Fallas se v tomto díle nezaobíral kritikou amerického hospodářského expanzionismu ztělesněného United Fruit Co ale svůj zájem přesunul k postavám lidí, bez kterých by tyto společnosti nemohly existovat. Tragičnost příběhu v druhé části románu tkví především v beznaději, kterou přináší niterní pocit dělníků ve službách své „Mamity“.

⁷⁰ FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José, 1986. s.201

⁷¹ FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. Přel. Jaroslav Kulhánek a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953. s.171

7. Literární tvorba Miguela Ángela Asturiase

Všestrannost Asturiasovi literární tvorby, zahrnující jak prozaická tak básnická díla, zajistila guatemalskému spisovateli významné postavení v rámci hispanoamerické literatury. Básnická tvorba však byla oproti prozaickým dílům zanedbatelnou. Výsadního postavení v rámci světové literatury si získaly spisovatelovy romány a krátké prozaické útvary, zejména povídky.

Univerzitní prostředí přivedlo Asturiase k zájmu o politické dění. Už za právnických studií byl činný v opozičních hnutích vyjadřující svůj nesouhlas s diktátorskými typy režimů, které byly pro tuto dobu typické.⁷² Asturias se řadil mezi odpůrce tehdejšího vojenského režimu Manuela Estrady Cabrera⁷³. Postavu diktátora vylíčil Pablo Neruda ve své básni „Američtí čarodějové“, kde jej líčí jako spratka, jemuž básník dává vinu za utpení guatemalského lidu.⁷⁴

Za Cabrerovy dvacetidvouleté vlády si společnost United Fruit Company zajistila výsadní postavení v rámci guatemalské ekonomiky. Společnosti Internatinal Railways of Central America (IRCA), jejíž hlavním akcionářem byla právě United Fruit Co., udělila Cabrerova vláda koncesi na zřízení železniční sítě v Guatemale. Banánová společnost tak svým způsobem diktovala ceny za železniční dopravu, čímž si zajistila výsadní postavení na trhu s banány, kde možnost omezení ze strany konkurenčních ovocnářských společností byla vcelku mizivá⁷⁵

Osobní zkušenost s vládou Manuela Estrady Cabrera vylíčil Asturias ve své první románové skladbě „*El señor presidente*“ napsané v roce 1932. S ohledem na politickou situaci v zemi směla vyjít až o čtrnáct let později, tzn v roce 1946. Román líčí politické a sociální poměry v blíže neurčené zemi, kde veškerá moc je uchována v rukou diktátora a amerických zahraničních společností.⁷⁶

V důsledku politických událostí se musel Asturias uchýlit do Argentiny. Během

⁷² HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996. s.103

⁷³ Vojenská vláda Manuela Estrady Cabrera probíhala v Guatemale mezi lety 1898 - 1920

⁷⁴ Viz NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978.

⁷⁵ MAY, Stacy – Plaza, Galo. *United Fruit Company in Latin America*. National Planning Association, Washington, 1958.

⁷⁶ ASTURIAS, Miguel Ángel. *El señor Presidente*. México D.F.: Cosat-Amic, 1946.

osmi let strávených v exilu sepisuje svou věhlasnou banánovou trilogii zahrnující romány : „*Viento fuerte*“⁷⁷, „*El papa verde*“⁷⁸ a „*Los ojos de los enterrados*“.⁷⁹ Trojici románů spojuje jedno ústřední téma a tím je problematika banánové společnosti v Guatemale. Kritický pohled vůči severoamerickému hospodářskému imperialismu je pro něj charakteristický i v jiných románech.⁸⁰

7.1 Demonstrace politické síly UFC v díle „*Week-end en Guatemala*“

Asturiasova banánová trilogie patří k vůbec nejvýznamnějším pracím zabírajících se tématem banánové společnosti. Pro účel své práce jsem však vybrala méně známé Asturiasovo dílo „*Week-end v Guatemala*“, které se svým obsahem neřadí k tradičním dílům „banánové literatury“, ale přesto představuje stežejní dílo pro pochopení vlivu United Fruit Company na politické dění v zemi, jejíž ekonomické zájmy vždy stály nad zájmy obyvatel Guatemaly. Účelem jednotlivých povídek je demonstrovat čtenáři, jak obrovský politický dopad měla činnost United Fruit Co. a s ní spojené události první poloviny padesátých let, na vývoj Guatemalské republiky. Povídkový soubor „*Week-end v Guatemale*“ byl prvním prozaickým dílem Asturiasovy tvorby vydaným v tehdejší Československu. Do českého jazyka byl přeložen Zdeňkem Hampejsem a Marcelou Svobodovou a Nakladatelství politické literatury jej vydalo již v roce 1962.

Ústřední téma díla se opírá o události spojené s Guatemalskou revolucí, probíhající v letech 1952-1954, zejména pak o její konečnou fázi. V krátkých povídkách nám Asturias nabízí zdrcující obraz středoamerické země v područí amerických zahraničních společností. Mnoha literárními historiky je dílo považováno za politicky velmi vyhraněné⁸¹. Přesto si myslím, že by měla být této knize věnována podstatně větší pozornost. Ač se nám zdají Asturiasovy povídky jakkoliv politicky radikální, musíme se zamýšlet nad tím, zda-li tato radikálnost neplynula ze skutečného pocitu guatemalského národa a nepředstavovala pouhou provokaci americké veřejnosti.

⁷⁷ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Viento fuerte*. Alianza Editorial, 1998.

⁷⁸ ASTURIAS, Miguel Ángel. *El Papa verde*. Buenos Aires: Losada, 1957.

⁷⁹ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Los ojos de los enterrados*. Buenos Aires: Losada, 1960.

⁸⁰ Liukkonen, Petri. *Miguel Ángel Asturias (1899-1974)* [online]. Authors' Calendar, 2008-03-11, [cit. 2012-11-12].

⁸¹ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996.

Povídkový soubor se skládá z celkem osmi epizod o různé textové délce. Tvoří je povídky „*Weekend en Guatemala*“ – podle níž je pojmenován titul knihy, dále „*Americanos todos*“, „*Ocelotle 33*“, „*La Galla*“, „*El Bueyón*“, „*Cadáveres para la publicidad*“, „*Los agrarios*“, „*Torotumbo*“. Je nutné zmínit, že autor v úvodu věnuje dílo svému národu. Následující citace nás utvrzuje v přesvědčení, že Asturias byl velkým vlastencem a právě tato povídková skladba pro něj byla nutným podáním svědectví o tragických chvílích jeho národa..

„*Guatemala,*
své vlasti
živené krví svých rodinných studentů,
mučednických rolníků,
obětavých dělníků
a svého bojujícího lidu.“⁸²

První rukopis „*Week-endu v Guatemale*“ dokončil Asturias na jaře roku 1955, jen pár měsíců po vojenském konfliktu vedeném za účelem ochrany zájmů společnosti United Fruit Company.

7.2. Víkend v Asturiasově pojetí

První z řady povídek, dle které se nazývá i samotná titul kniha, líčí údalosti v období příprav vojenské invaze do Guatemaly. Asturias zde využívá velmi zajímavého narativního přístupu. Povídka nabízí vyprávění několika na sobě nezávislých příběhů, které s konečným vyzněním povídky působí jako celek. Vzájemně propletené osudy každé z postav, pak dohromady utvářejí pohled na jeden víkend, který svým významem sehraje velmi podstatnou roli v nadcházejících dnech země.

Prvním příběhem je vyprávění amerického vojáka seržanta Harkinse, vyslaného do Guatemaly za účelem provedení tajné operace, jejíž cílem mělo být předání amerických zbraní přepravených neoznačenými americkými letadly na území Guatemalského státu. Zprvu velmi banální úkol přivede seržanta Harkinse před mezinárodní skandál.

⁸² ASTURIAS, Miguel Ángel. *Víkend v Guatemale*. přel. Marcela Svobodová – Zdeněk. Hampl. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1962. s.5

Druhý příběh nám představuje osobu mladé vlastenky Ataly Menocalové, členky Tajné vlastenecké organizace. Té se podaří dosti absurdním způsobem dostat do nákladního vozu amerického vojáka a veškeré zbraně určené do rukou povstalců poschazovat na silnici.

Třetí vyprávění navazuje na děj předchozích dvou příběhů. Čtenář se dostává do prostředí oblastního rádia, kde se koná rozhovor s místním zemědělcem, který na silnici objevil desítky balíků ukrývajících střelné zbraně různých ráží. Nalezení zbraní se stane po dobu celého víkendu nejprobíranějším tématem země.

Následující vyprávění nám představuje černocho jménem Turundré, který spolu s dalšími dělníky měli v rámci mimořádné směny za úkol seškrabat z předem určených letadel americké vlajky a státní poznávací znaky. Nechápu proč, v hlavách jim běží myšlenky o možné přípravě na válečný konflikt. Neptají se, i když vědí, že neoznačená dopravní a bombradovací letadla míří ke středoamerickým břehům. Mlčí a v tichosti plní zadaný úkol.

„De espaldas a la luz, pegados a las superficies metálicas de los aviones, grupos humanos igual que títeres mostraban sus rostros ensangrentados, y no era sangre, sino pintura, al ir borrando las marcas rojas de las alas y los costados.“⁸³

„Zády ke světlu, těsně u kovového trupu letadel, stály jako loutky hloučky lidí. Bylo vidět jejich jakoby zakrvácenou tvář. Nebyla to však krev, nýbrž nátěr, jak oškrabovali rudé značky na křídlech a bocích.“⁸⁴

Na vojenskou operaci v Guatemale bylo tehdy použito několik letadel americké armády. Jelikož vojenská podpora ze strany Spojených států amerických byla neoficiální, respektive tajná, bylo nutné operovat s neoznačenými letadly.⁸⁵

Posledním příběhem nás Asturias seznamuje s radioamatérem ve službách Tajné vlastenecké organizace. Dešifrováním zpráv radiového vysílání směřujícího z Panamy do Guatemaly, získává tajné informace o chystané vojenské invazi.

⁸³ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Week-end en Guatemala*. Losada, Buenos Aires. 2006. s.27

⁸⁴ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Week-end v Guatemale*. přel. Marcela Svobodová – Zdeněk Hampl. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1962. s. 30

⁸⁵ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981. s.96

Autor povídky se prostřednictvím výše zmíněných příběhů snaží čtenáři naskytnout možnost pohlédnout na konfliktu očima lidí, kteří svůj víkend prožívají každý jiným způsobem, přesto jsou jejich osudy vzájemně propojené. Ať je to postava vojáka, radioamatéra, či chudého černocho, který sní o lepší chvíli, je zřejmé, že autor chtěl představit prostřednictvím různých osob pohled na chystající se vojenský konflikt.

Na Asturiasovu tvorbu mělo velký vliv rodinné prostředí. Dětská léta strávená v indiánském prostředí guatemalského venkova u něj vzbudila velký zájem o historii původních obyvatel Latinské Ameriky.⁸⁶ Problematiku indiánského obyvatelstva najdeme i v díle „*Week-end en Guatemala*“. Autor se v povídkách soustřeďuje především na naděje indiánského obyvatelstva spojené s guatemalskou revolucí a jejich následné rozplynutí dnem vojenské invaze. Nejvýrazněji tak činí v povídce „*La Galla*“, líčící události v jedné guatemalské vesnici v předvečer zahájení vojenských akcí namířených proti revolučním snahám tehdejší vlády.

Asturias zde znázorňuje dva od sebe odlišné světy, existující v rámci jedné země. Svět indiánů, který pro autora představuje svět mýtu, spravedlnosti, uctívání kultu přírody a vzájemné láskyplnosti. A naproti tomu svět bělochů plný dychtivosti po majetku a moci, bezcitnosti a slaboty. Dokazuje tím velkou polarizaci guatemalské společnosti, ve které stojí jeden národ jako dva.

Svět zvrácenosti symbolizuje postava Doni Bernardiny Coapatec přezdívané „*La Galla*“ (v českém překladu je použito překladu Cizopasnice⁸⁷). Žena, která i přesto, že strávila dětství na guatemalském venkově, nikdy nepojala indiány za sobě rovné, se stala typickým příkladem diferenciací guatemalské společnosti. Možnost přidělování půdy indiánům se jí proto velmi přičilo.

Otec Doni Bernardy je Asturiasem vylíčen jako dychtivý běloch lačný po moci, Guatemalčan ve službách banánové společnosti. Ve vesnici zaujímal nejvyšší místo, jež si získal svou nenávisť k indiánům a špinavými praktikami ve spolupráci s místní oligarchií. Pro „Společnost“ zajišťoval levnou pracovní sílu v podobě mladých indiánů. Jako malé chlapce je využíval na pasení dobytka, když vrostli, prodal je do služeb United Fruit

⁸⁶ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996.

⁸⁷ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Víkend v Guatemale*. přel. Marcela Svobodová - Zdeněk Hampl. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1962.

Company. Tím si vysloužil nenávisť ze strany indiánů. Cizopasnice spolu se svým otcem symbolizují zvrácenost moderního světa, charakterizovaného individuálním obohacením na úkor vlastního lidu.

Ústředním tématem povídky, pomíneme-li téma americké intervence, je obraz večerního dunění bubnů svolávající obyvatele vesnice k vyhlášení pozemkového zákona. Zdá se být určitou symbolikou naděje indiánů na navrácení půdy. Očekávání indiánského obyvatelstva pohasínají v momentu, kdy nad územím Guatemaly zahájí americké vzdušné síly vojenské operace. Utišení bubnů utiší i naděje guatemalských indiánů, snících o lepších životě v národě, který je bude uznávat za sobě rovné. Ohlušující střely bombardujících letadel vystřídají zvuk bubnů.

„Galla, Galla, con los aviones...los aviones ..nuestros aliados...que están bombardeando... no son los tambores de los indios...Todo lo contrario, son los aviones de los gringos..“⁸⁸

„Cizopasnice, Cizopasnice, to jsou letadla...letadla...naši spojenci...bombardují...To nejsou bubny Indiánů...Naopak, jsou to americká letadla...“⁸⁹

A mrtvé duše indiánů zaplatí daň za naději, která se jim naskytlá s možností navrácení jejich půdy, živitelky jejich dětí.

„Ahora ya no ahorcan, ahora matan con con bala...El desastre ha sido completo...Ha habido michisimos de los nurestros muertos en secreto, en los pueblos, en los caminos...No es timeo todavía de que la tierra vuelva a nuestros manos, pero ya llegará...“⁹⁰

„Ted' už nevěší, ted' zabíjejí kulkou...Hrůza už je dokonalá...Hodně našich bylo zabito tajně, ve vesnicích, na cestách...Ještě nepřišel čas, abychom dostali půdu do svých rukou, ale ted' už brzy přijde.“⁹¹

⁸⁸ ASTURIAS, Miguel Ángel. *Week-end en Guatemala*. Losada, Buenos Aires. 2006. s.98

⁸⁹ Tamtéž, s.123

⁹⁰ Tamtéž, s.98

⁹¹ Tamtéž, s.123

Pozemkový zákon se řadí k jednomu z hlavních tématů této povídky. Právní norma schválená tehdejší revoluční vládou Jacoba Arzbenze Guzmána měla za cíl vyvlastnění neobdělané půdy a následné přerozdělení bezzemkům. Nerovnoměrná dělba půdy byla velkým problémem Guatemaly po mnoho let. Tři čtvrtiny půdy spadaly do vlastnictví úzké vrstvy oligarchie čítající 2,2% z celkové populace. Naprostá většina obyvatel tedy nevladnila půdu a ocitla se na hranicích chudoby, mezi ni z velké části patřila indiánská populace.⁹²

Zákon měl přinést zlepšení životní úrovně obyvatel, potlačení sociálních nerovností a ozdravení guatemalské ekonomiky.⁹³ Tím by zároveň došlo ke zlepšení zemědělské výroby, následnému rozšíření vnitřního trhu a možnému průmyslovému rozvoji země.⁹⁴ Zde však Arbenzova vláda narazila na zájmy místní oligarchie a zejména pak společnosti United Fruit Company. Banánová společnost byla se svým půl milionem hektarů největším vlastníkem guatemalské půdy.⁹⁵ V rámci zmiňované agrární reformy jí hrozilo vyvlastnění celkem 70 000 hektarů neobdělávané půdy. Rozsáhlost vyvlastněného majetku soukromníků v porovnání s majetkem společnosti byla pouze šestkrát vyšší (celkem 444 454 hektarů půdy)⁹⁶. Pro banánovou společnost bylo výhodné znemožnit vlastnění půdy chudým rolníkům, jelikož pro ně práce na banánových plantážích zajišťovala jediný možný zdroj obživy.⁹⁷ Pokud by byla zpřístupněna půda pro nižší vrstvy společnosti, znamenalo by to ohrožení obchodních zájmů společnosti United Fruit Company. Zároveň nejnižší sociální vrstva guatemalské společnosti zajišťovala pro UFC levnou pracovní sílu a z toho plynoucí i velké finanční zisky.

⁹² LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s.42

⁹³ Tamtéž, s.43

⁹⁴ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981. s.

⁹⁵ Podaný, Petr. *Jak zbraně z Prahy pomohly CIA svrhnout režim v Guatemale*. Týden [online]. Dostupné z <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/jak-zbrane-z-prahy-pomohly-cia-svrhnout-rezim-v-guatemale_310614.html#_U9Dosfl_vjQ>

⁹⁶ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981.

⁹⁷ OLDEN, Herman. *USA ovládají Latinskou Ameriku*. přel. Miloš Netrval, Státní nakladatelství politické literatury, Praha, 1956. s.11

Je nutno zdůraznit, že guatemalská vláda nabídla společnosti United Fruit Company za vyvlastněné pozemky finanční náhradu. Kompenzace se vyplácely na základě přiznané daně, což u UFCO nebylo fakticky možné. Společnost po dlouhá léta uměle snižovala hodnotu svých pozemků, aby se vyhnula vyššímu zdanění.⁹⁸ Přesto Spojené státy americké vnímaly reformní krok Arbenzovy vlády za ohrožení amerických zájmu v zemi. Pro veřejnost měla být americká intervence v zájmu ochrany země před komunismem. Americká vláda investovala již od počátku padesátých let do masové antikomunistické kampaně, ta měla jedinný cíl : představit veřejnosti Guatemalu jakožto zemi, kde vládne komunistická politická reprezentace.

Důvodem k provedení vojenského puče bylo tedy především ochránění zájmu amerických zahraničních společností, zejména United Fruit Company. Revoluční přeměny Arbenzovy vlády by znamenaly odebrání značné části majetku, což banánová společnost nemohla dopustit. Dle doložených informací existovalo zároveň velmi úzké propojení mezi tehdejší vládou prezidenta Eisenhowera a nejvyšším vedením United Fruit Co.⁹⁹ Eisenhowerova administrativa tak lechce podlehla přání ovocnářské společnosti zakročit proti chystanému pozemkovému zákonu.

V ranních hodinách dne 18.července 1954 byla pod vedením Carlose Catilla Armase za podpory vlády USA provedena vojenská intervence do Guatemaly.¹⁰⁰ Ta ukončila veškeré naděje spojené s guatemalské revolucí. Oligarchie si udržela svou moc a veškeré většina populace žila i nadále ve velmi bídných podmínkách. V důsledku událostí spojených s neúspěchem revoluce, upadla země do občanské války trvající třicet šest let, která si vyžádala více než 200 000 lidských životů.¹⁰¹

S tématem leteckých útoků namířených proti bezbrannému guatemalskému lidu se setkáme i v povídce s názvem „*Americanos todos*“. Zde je ústřední postavou průvodce turistů jménem Emilek ztělesňující postavu guatemalského emigranta, jenž se uchýlil za

⁹⁸ LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011. s. 43

⁹⁹ SCHLLESINGER, S. – KINZER, S : *Bitter Fruit: The story of the American Coup in Guatemala*. London: Sinclair Browne, 1982. s. 106

¹⁰⁰ KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont,Praha,1981. s.149

¹⁰¹ LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička - Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011.

prací do Spojených států amerických, a po letech se navrací do rodného kraje v údolí řeky Montaguy. Děj se odehrává v průběhu prvních dnů kontrarevoluce v Guatemale. Asturias se v tomto krátkém prozaickém útvaru snažil vykreslit postavu člověka, jež se dostal do sporu s vlastní identitou- Emilek, občan Spojených států amerických pro něhož Guatemala představovala pravý domov se dostává do situace, ve které si i on sám nese břímě odpovědnosti za zvěrstva, která páchali američané v jeho zemi. Tragičnost příběhu tkví v osobním pocitu hrdiny.

„*Week-end v Guatemale*“ je po obsahové stránce velmi netypickým dílem, jak zachycením příběhu v předem omezené časové rovině, tak jeho skrytým odsuzováním Spojených států za hrůzné činy napáchané na guatemalském lidu.

8. Odkaz United Fruit Co. v díle „*Canto General*“

Tvorba Pabla Nerudy bývá řazena k politicky orientované literatuře. Původní jméno nositele Nobelovy ceny znělo Ricardo Neftalí Reyes Basoalto. Svůj literární pseudonym, který později přijal za své oficiální jméno, si Neruda osvojil při pobytu v Praze koncem čtyřicátých let. Během svého života zastával mnoho diplomatických funkcí, a to jak v zemích Latinské Ameriky, tak v Evropě či Asii. Působil i jako senátor v chilském Senátu za Komunistickou stranu Chile.¹⁰² Jeho politické postoje a zkušenosti promítal i do své literární tvorby.

Epicko-lyrická skladba „*Canto General*“ (česky vydaná pod názvem „*Veliký zpěv*“) byla v pořadí desátou vydanou sbírkou poezie z pera Pabla Nerudy. Poprvé byla publikovaná v roce 1950 v Mexiku, kde Neruda zastával funkci generálního konzula během období druhé světové války. V Mexiku dostala Nerudova básnická tvorba poměrně většího uznání, než jak tomu bylo v Chile. Z důvodu svých vyhraněných politických názorů byl spisovatel donucen se uchýlit k pobytu do zahraničí. Jako hrdý zastánce myšlenek socialismu často pobýval v zemích tehdejšího Sovětského svazu, včetně Československa, které navštívil poprvé v roce 1950.¹⁰³ O rok předtím, v roce 1949 byla již česká veřejnost seznámena s první básní díla „*Veliký zpěv*“ nazvané „*Ať procitne dřevorubec*“. Nerudova literární tvorba byla velmi úzce propojena s politickými myšlenkami socialismu. Díky tomu je Nerudova poezie velmi dobře známá bývalých zemích Sovětského bloku. Básnická sbírka bývá někdy připodobňována k homérickému eposu dvacátého století.¹⁰⁴ Do českého jazyka bylo dílo kompletně přeloženo v roce 1976 Janem Pilařem.

Dílo „*Veliký zpěv*“ je členěno na patnáct oddílů čítajících dohromady 230 básní a více než pánct tisíc veršů. První básnické strofy píše Neuruda již na sklonku třicátých let. Původně měl spisovatel za cíl vytvořit básnickou sbírku pojednávající o jeho rodné zemi Chile, ale cesty po Latinské Americe jej inspirovaly natolik, že si dal za cíl napsat velkou básnickou skladbu věnovanou všem latinskoamerickým národům. Výsledkem se stala

¹⁰² HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996. s. 385

¹⁰³ HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri. Praha. 1996. s. 385

¹⁰⁴ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978. s.439 - 441

básnická epopěj zahrnující Latinskou Ameriku, jejím národům, přírodnímu bohatství.

Neruda zastával dosti protiamerické postoje, které jsou charakteristické i v mnoha básních díla „*Veliký zpěv*“. Pro účely mé práce je však nejpodstatnější básnická skladba s názvem „*United Fruit Co.*“, která je veřejným prohlášením spisovatelova nesouhlasu s činností zahraničních amerických společností v Latinské Americe. Ten vyjádřil Neruda v básních „*Standart Oil company*“, „*Anaconda Coper Mining Co*“ avšak pro účely této práce je nejpodstatnější skladba „*United Fruit Co*“. Neruda začíná svou báseň ironickým připodobněním k biblickému pojetí stvoření světa. V osobě Hospodina symbolizuje americký neokolonialismus.

*„Cuando sonó la trompeta, estuvo,
todo preparado en la tierra,
y Jehová repartió el mundo“¹⁰⁵*

*„Když zazněly nebeské trouby, všechno,
Bylo připraveno na zemi
A Jehova rozdělil celý svět“¹⁰⁶*

Zmiňuje i vliv ostatních amerických nadnárodních společností působících v Latinské Americe, včetně : Coca-Cola Inc., či Ford Motors, nicméně United Fruit Company pro něj představuje společnost největšího rozsahu. V básni připodobňuje Střední Ameriku k „líbeznému opasku Ameriky“ – „*la dulce cintura de America*“. Neruda zde pojímá Latinskou Ameriku jako svou zem, neomezuje se tak jen na Chile. To je ostatně promítáno v celém díle „*Canto General*“.

Básník skrze své verše představuje i politické praktiky United v podobě diktátorských režimů ve službách banánové společnosti. Ty se staly tradičním nástrojem politiky United Fruit Company , zejména v období dvacátých a třicátých let 20.století. Ostatně nejznámější diktátoři jakými byli Rafael Trujillo, Maximiliano Martinez a Jorge Ubico, kteří jsou v básni vykresleni jako krvelačné masařky.

„Atrajo la dictadura de las moscas,

¹⁰⁵ NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Océano. México, 1950.

¹⁰⁶ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978. s.195

*moscas Trujillos, moscas Tachos,
moscas Carías, moscas Martínez,
moscas Ubico.*¹⁰⁷

*„Diktatura obrovských masařek,
masařek Trujillů, masařek Tachů,
masařek Caríasů, masařek Martínezů,
masařek Ubiků.*¹⁰⁸

A nejsou to jen ony masařky mocných autokratů, básník jmenuje i ty méně krvelačné, učené společnosti. Tím chtěl Neruda nejspíše zmínit téma korupce zastoupené obyčejnými lidmi, kteří se nechají opít touhou po moci¹⁰⁹ – „*moscas húmedas de sangre humilde y mermelad*“. Ostatně korupce se stala nedílnou součástí politické scény střeadoamerických zemí dodnes.

Neruda se vyslovuje velmi kriticky k problematice indiánských obyvatel ve spojitosti s působením United Fruit Co. v Latinské Americe. Slovem indián nemíní jen domorodého obyvatele amerického kontinentu, ale chce jím zahrnout veškerý chudý lid, který pro americké společnosti představuje jen pouhý produkt využívaný k uspokojení trhu.

*„Mientras tanto, por los abismos
azucarados de los puertos,
caían indios sepultados
en el vapor de la mañana:
un cuerpo rueda, una cosa
sin nombre, un número caído,
un racimo de fruta muerta*

¹⁰⁷ NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Océano. México, 1950.

¹⁰⁸ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978. s.196

¹⁰⁹ Avila, Rhodaviv. *A Marxist Reading of Pablo Neruda's „The United Fruit Co.“* Academi.edu [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z:<https://www.academia.edu/4121527/A_Marxist_Reading_of_Pablo_Nerudas_The_United_Fruit_Co>

derramada en el pudridero. ¹¹⁰

*„Avšak mezitím padali
do hlubin přístavu, nasycených cukrem,
Indiáni pohřbení v mlžném oparu rozbřesku:
jedno tělo se valí, jakýsi předmět
beze jména, něco jako spadlé číslo,
jako větev s odumřelým plodem,
hozená do jámy odpadky.“* ¹¹¹

Poslední sloky básně vyobrazují tragičnost osudu jihoamerického lidu. Záměna živé bytosti za pouhou věc přispívající k blahu severoamerických společností je pro básníka předstvou největšího utrpení, které se latinskoamerickému národu mohlo dostat.

¹¹⁰ NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Océano. México, 1950.

¹¹¹ NERUDA, Pablo. *Veliký zpěv*. Přel. Jan Pilař. Československý spisovatel Praha. 1978. s.196

Závěr

Význam role United Fruit Company v dějinách Střední Ameriky je nezpochybnitelný. Tvůrčí vlna zrozená kolem činnosti banánové společnosti tuto skutečnost jen potvrzuje. Nyní vyvstává otázka, zda-li působení United Fruit Company mělo pouze negativní dopad na středoamerickou společnost, který je viditelný ve všech literárních dílech hispanoamerických spisovatelů. Je nutné se na tuto problematiku dívat z dvou různých pohledů, podobným způsobem, jaký využívá Miguel Ángel Asturias ve zmíněných povídkách, avšak s menší zaujatostí. Taktéž je podstatné si uvědomit, že většina spisovatelů „banánové literatury“ byla členy Komunistické strany. I z toho důvodu byl severoamerický hospodářský expanzionismus vnímán značně kriticky.

United Fruit Company poskytla zaměstnání mnoha lidem, vybudovala železniční síť napříč středoamerickými státy, postavila nemocnice, apod. Vše má i své stinné stránky, a v případě banánové společnosti je stinných stránek více než dosti.

Cílem této práce bylo seznámit českou veřejnost s problematikou United Fruit Company (dnes vystupující pod značkou Chiquita Brands International) a nabídnout tak i nové téma do hispanoamerické literatury, pro kterou možná jednou bude termín „banánové literatury“ oficiálním literárním proudem utvořeným kolem působnosti United Fruit Company v Latinské Americe.

Resumé

První tři kapitoly práce stručně rozebírají historicko-politický kontext událostí latinskoamerického regionu. Zejména se pak soustředí na problematiku hospodářského expanzionismu Spojených států amerických, ztělesněného činností severoamerických společností ve Střední Americe, z nichž byla nejznámější byla United Fruit Company. Historii "banánové společnosti" se věnuje podrobněji čtvrtá kapitola.

Druhá část práce se zaměřuje na kulturní dopad United Fruit Company, který se nejvíce projevil v literární tvorbě latinskoamerických spisovatelů. Nejznámějším dílům pojednávající o působnosti banánové společnosti je věnována šestá kapitola. Práce se primárně soustředí na rozbor třech literárních děl: románu „*Mamita Yunai*“ od Carlose Luise Fallase, dále na povídkový soubor „*Week-end v Guatemale*“ guatemalského rodáka Miguela Ángela Asturiase a básnického díla chilského autora Pabla Nerudy „*Veliký zpěv*“, v němž je podrobněji rozebrána báseň s příznačným názvem „*United Fruit Co.*“

V rámci analýzy románu „*Mamita Yunai*“ je využíváno vybraných pasáží z díla, které autor práce využívá k podrobnějšímu popsání historie fungování společnosti United Fruit Company, především se pak soustředí na pracovní podmínky dělníků.

Povídkový soubor „*Weekend v Guatemale*“ pojednává o událostech spojených s vojenskou intervencí do Guatemaly v roce 1954. Analýzou historických událostí vylíčených v Asturiasově díle pak přisuzuje velký podíl odpovědnosti za události spojené s vojenským konfliktem právě společnosti United Fruit Company.

Poslední kapitola je věnována tvorbě Pabla Nerudy, respektive rozboru básnickovy lyricko-epické skladby „*United Fruit Co.*“

Cílem práce bylo přiblížit problematiku společnosti United Fruit Company ve Střední Americe a na základě literárních děl hispanoamerických spisovatelů a tak doložit její značný vliv, kterou tato společnost disponovala po celé 20.století.

Resumen

Los Primeros tres capítulos analizan de una manera básica el contexto histórico y político de los acontecimientos en la región de América Latina, concentrándose sobre todo en la problemática del expansionismo económico de Estados Unidos, representado por la actividad de las compañías norteamericanas en América Central, de las que la más conocida fue la compañía de fruta United Fruit Company. El Cuarto capítulo se dedica a su historia más detalladamente.

La Segunda parte se concentra en el impacto cultural de United Fruit Company, la cual más que otras influyó la obra de escritores latinoamericanos. Las obras más conocidas que hablan de la actividad „las compañías bananeras“ son descritas en el sexto capítulo. La tesis se concentra sobre todo en el análisis de tres obras literarias: en la novela „*Mamita Yunai*“ de Carlos Luis Fallas; en el libro de cuentos „*Week-end en Guatemala*“ del guatemalteco de nacimiento Miguel Ángel Asturias, y en la obra poética del chileno Pablo Neruda „*Canto General*“ de la cual está más detalladamente analizado el poema con el nombre simbólico „*United Fruit Co.*“

En el análisis de la novela „*Mamita Yunai*“ uso pasajes seleccionados de la obra donde el autor muestra una historia más detallada del funcionamiento de la compañía United Fruit Company en relación a las condiciones laborales de los trabajadores.

La obra „*Week-end en Guatemala*“ nos describe los acontecimientos relacionados con la intervención militar en Guatemala en el año 1954. El Autor, Miguel Ángel Asturias retrata los acontecimientos históricos en el que atribuye una gran parte de responsabilidad de las leyes de la United Fruit Company al conflicto militar.

El último capítulo está dedicado al análisis de la composición poética „*United Fruit Co.*“ de Pablo Neruda.

El objetivo de la tesis es de acercar la problemática de la compañía United Fruit Company en América Central y basado en obras de escritores hispanoamericanos, comprobar así la enorme influencia y el poder de los que disponía ésta compañía a lo largo del siglo veinte.

Seznam použité literatury:

LIVINGSTONEOVÁ, Grace: *Zadní dvorek Ameriky. USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny k válce proti teroru*. přel. Zdeněk Jehlička- Marek Ondřej, Grimmus, Všeň, 2011.

NERUDA, Pablo. *Velký zpěv*. Československý spisovatel, Praha, 1978.

OLDEN, Herman. *USA ovládají Latinskou Ameriku*. přel. Miloš Netrval, Státní nakladatelství politické literatury, Praha, 1956.

SCHLESINGER, S. - KINZER, S.: *Bitter Fruit : The story of the American Coup in Guatemala*. Harvard University Press, Cambridge (Mass.), 1999.

CHAPMAN, Peter. *Bananas: How the United Fruit Company Shaped the World*. Canongate, New York, 2007.

HODOUŠEK, Eduard a kolektiv. *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*. Libri, Praha, 1996.

DANILEVICH, VLADISLAVOVNA, M.– Kašik, Václav. *Latinská Amerika*. Nakladatelství politické literatury, Praha, 1965.

KOTULÁNOVÁ, V. - KUNC, J.: *Kapitoly z novodobých dějin Střední Ameriky*. Horizont, Praha, 1981.

STRIFFLER, Steve – Moberg, Mark. *Banana Wars: Power, Production, and History in the Americas*. The Americas, October 2004, vol. 61, no. 2.

BLEIKER, Roland. *Pablo Neruda and the struggle for politic memory*. Third World Quarterly, 1999, vol. 20, no. 6.

FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José, 1986.

ASTURIAS, Miguel Ángel. *Week-end en Guatemala*. Losada, Buenos Aires, 2006, s.27

ASTURIAS, Miguel Ángel. *Víkend v Guatemale*. přel. Marcela Svobodová - Zdeněk Hampl, NPL Jiskry, Praha, 1962.

QUINTANA, Emilio. *Bananos*. Managua: Editorial Nueva Nicaragua, 1962.

FALLAS, Carlos Luis. *Maminka Yunai*. přel. Jaroslav Kulháněk a Miroslav Pařava. Státní nakladatelství krásné literatury, Praha, 1953.

FALLAS, Carlos Luis. *Mamita Yunai*. Editorial Costa Rica, San José, 1986.

NERUDA, Pablo. *Canto General*. Ediciones Oceano, México, 1950.

MARQUÉZ, Gabriel García. *Cien años de soledad*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 1967.

GUTIERRÉZ, Joaquín. *Puerto Limón*. Costa Rica: Editorial Legado, 2011.

MAY, Stacy – Plaza, Galo. *United Fruit Company in Latin America*. National Planning Association, Washington, 1958.

Elektronické zdroje:

Herrscher, Roberto. *Historia de la literatura bananera*. La vanguardia [online]. Dostupné z: <<http://www.lavanguardia.com/cultura/20120718/54326850527/literatura-bananera.html>>.

Menton, Seymour. *Las dos ediciones de Puerto Limón*. University of California, Irvin. Revista-Iberoamericana [online]. Dostupné z: <<http://revistaiberoamericana.pitt.edu/ojs/index.php/Iberoamericana/article/viewFile/4325/4493>>.

Silný, Jiří. *Banány a republiky*. Deník Referendum [online]. Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/5036-banany-a-republiky>>.

Viz. Oxford Dictionary. [online]. Dostupné z: <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/free>>.

Banana novel: *Prisión Verde (Green Prison) summary*. Born in Honduras [online]. Dostupné z: <<http://borninhonduras.com/2011/01/banana-novel-prision-verde-green-prison.html>>.

Liukkonen, Petri. *Miguel Ángel Asturias (1899-1974)* [online]. Authors' Calendar. **DOPLNIT!!!!!!**

Avila, Rhodaviv. *A Marxist Reading of Pablo Neruda's „The United Fruit Co.“* Academi.edu [online]. Dostupné z: <https://www.academia.edu/4121527/A_Marxist_Reading_of_Pablo_Nerudas_The_United_Fruit_Co>.

Podaný, Petr. *Jak zbraně z Prahy pomohly CIA svrhnout režim v Guatemale*. Týden [online]. Dostupné z <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/jak-zbrane-z-prahy-pomohly-cia-svrhnout-rezim-v-guatemale_310614.html#.U9Dosfl_vjQ>.

Millies, Stephen. *How United Fruit robbed and killed the people of Central America*. Workers World, 3 October 1996. Dostupné z: <<http://www.hartford-hwp.com/archives/47/043.html>>.

Parry, Robert. *How Reagan Promoted Genocide*. Consortiumnews, 2013. Dostupné z: <<http://www.globalresearch.ca/how-reagan-promoted-genocide/5323774>>.

